DiVA
http://www.diva-portal.org

This is the published version of a paper published in .

Citation for the original published paper (version of record):

Berglund Snodgrass, L., Högström, E. (2019)
Vad kan vi och vad vill vi göra?: Samtal med tre masterstudenter i fysisk planering på BTH.
PLAN, : 49-56

Access to the published version may require subscription.

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

Permanent link to this version:
http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:bth-18851

LINA BERGLUND-SNODGRASS & EBBA HÖGSTRÖM

Vad kan vi och vad vill vi göra? Samtal med tre masterstudenter i fysisk planering på BTH

Vi träffar tre ganska så stressade studenter för en lunch i april 2019. De är fullt upptagna med att färdigställa sina magister- och masteruppsatser. Inom mindre än två månader kommer de ha sin examen och en ny period i livet börjar. De tre är Alva Zalar fråm masterprogrammet i Stadsplanering, Lina Sandberg från masterprogrammet i Strategisk planering, samt Max Weidenhiller från magisterprogrammet i Fysisk planering. De är alla engagerade studenter och vi är nyfikna på att höra hur de resonerar kring sina yrkesval. Vad det är för uppgifter de föreställer sig att de ska ägna sig åt? Vilka kunskaper tar de med sig från sina respektive utbildningar? Och vad tror de kommer vara de mest angelägna frågorna för planerare att ta sig an i framtiden? Intervjun genomfördes på engelska och vi har här översatt delar av samtalet.

Ebba Högström: Den första frågan är en uppvärmningsfråga - hur skulle ni beskriva era kompetenser och hur tänker ni att dessa kompetenser relaterar till er professionella framtid?

Lina Sandberg: Jag tänker att i strategisk planering lär vi oss se helheten, att inte bara se enskilda delar utan flera och hur de relaterar till varandra. Jag tänker att det är en något som kommer vara användbart för mig i framtiden. En sak som jag alltid återkommer till är en sak som rektorn sa vid avslutningsceremonin efter kandidatutbildningen i fysisk planering, att vi lär oss mer och mer om hur vi ska lära oss mer. Jag tänker att i ett sånt föränderligt samhälle som vi lever i så är det en väldigt bra kompetens att ha, att veta hur man ska få mer kunskap, att kunna fortsätta lära sig.

Max Weidenhillier: Det är lite lustigt, för mig är det nämligen precis tvärtom. Jag har en kandidatexamen i geografi från München och där studerade vi allt. Vi började med naturgeografi och slutade i sociala frågor. Och nu är det som vi tar ut en liten del av allt detta och fokuserar på planering. Så för mig är det precis tvärtom, att mer fokusera på en sak och inte göra allt.

Alva Zalar: Jag håller nog med Lina, att fånga komplexiteten av projekten eller situationerna som du ska hantera som planerare. Att kunna hantera komplexa situationer är nog en av de största styrkorna vi har, att kunna väga intressen mot varandra. Det är en ganska så traditionell planerarroll, att väga intressen, och jag tänker att det är det som vi gör i utbildningen och det är det jag tänker att jag kommer ägna mig åt, men att se komplexiteten och vara flexibel. Det är också ett fält som utvecklas och vi måste kunna anpassa oss till nya situationer och ny kunskap.

Lina Berglund-Snodgrass: Du Lina, du pratar om att fånga helheten och du, Alva, pratar om komplexiteter. Vad är den här större bilden, den här komplexiteten ni avser? Handlar det om planeringen förändras, blivit marknadiserad, privatiserad eller vad är det för utmaningar kopplat till de större frågorna som ni avser?

AZ: Staden har blivit en intensifierad arena för politik och konflikter. Kanske beror mitt synsätt på att vi har läst mycket om det. Men det har uppkommit flera nya intressen, men också att staden dras åt olika håll såsom integration, klimatanpassning och platsmarknadsföring. Det är viktigt att ha en tydlig röst som planerare, det är inte en politisk roll man har, men att man förstår att man verkar i ett politiskt sammanhang.

MW: Jag skulle också vilja säga eftersom planering har förändrats från att "tjäna kungen" till att "tjäna alla medborgare" betyder att vi måste lyssna på fler röster än förut. Om man tar hur Karlskrona bildades som exempel, det var top-down, nu är det mer röster underifrån.

LS: Och det är en del av svårigheterna med komplexiteten tänker jag. När planering och samhället blir mer och mer komplext är det svårare för vanliga människor att förstå hur saker fungerar och vad som händer och hur de kan påverka vad som sker. Så vi vill engagera människor, men samtidigt är det ett väldigt svårt fält att engagera sig. Jag tänker också att det är olika komplexa situationer som kommer få effekter på hur vi planerar och hur människor känner för det som vi som planerar.

AZ: Jag tänker att kommunala processer är för långsamma ibland när de inte behöver vara det, och att vi istället arbetar mer med projektliknande processer, med privat-offentliga samarbetsformer. Jag tror att vi rör oss mer mot "bottom-up" samtidigt som vi rör oss ifrån det genom alla dess informella processer. Kanske det kommer vara en utmaning för framtida planerare?

> EHO: Max, du kommer från geografiämnet, vilket är ett väldigt brett fält. Upplever du att det är vissa aspekter som du saknar från geografin eller tänker du att planering utgör en specialisering i geografi?

MW: Eftersom det är en specialisering för mig, så kan man säga att jag sparkade ut alla delar från geografin som jag inte ville ha. Jag försöker hitta balansen mellan naturvetenskap och samhällsvetenskap, vilket jag tänker att planering är ett bra verktyg för.

> EHO: Att kombinera?

MW: Ja, att kombinera dessa och inte se dem som separata discipliner. Jag tyckte det var tråkigt att se under mina kandidatstudier hur allt var separerat, här smälter de mer samman. Planering är fortfarande rätt så brett, men likväl en specialisering. Jag fokuserade på markförvaltning i geografin så jag fortsatte mer eller mindre på detta spår.

AZ: Jag känner väldigt starkt för att sambandet mellan teori och praktik är väldigt viktigt för planering. Och vi kan kanske vända oss till geografer, men sen måste vi liksom zooma ner igen och försöka tillämpa det. Vi måste hela tiden hålla detta levande!

> LBS: Om vi ska sammanfatta vad ni alla säger, så är ni på ett plan generalister, och på ett annat specialister. Men, om ni skulle beskriva era kompetenser, är det då generalisten ni utgår från?

LS: Jag skulle säga generalisten, ja. Utbildningen har förberett mig på att specialisera mig senare. Jag har generell kunskap som jag alltid kommer bära med mig, och sen kan jag fokusera på mina intressen men fortfarande ha den här överblicken över helheten.

AZ: Ja, genom att både ha överblick över helheten och en teoretisk förståelse så kan du positionera dig i specifika frågor. Jag känner att jag har stöd av att ha en större förståelse av sammanhanget när det kommer till specialiserade frågor. Så det är en blandning. Men kanske mer en generalist.

MW: Att kunna specialisera sig om det behövs. Så man har en generell förståelse, men sen kanske man måste lära sig något om hydrologi och då vet du att du kan arbeta dig in i det, du vet var och hur du kan ta del av det du behöver.

AZ: Men det har också varit en utveckling från när man började här, man liksom placerade en byggnad här och en väg där, och man liksom förstod inte det övergripande sammanhanget, det var mer som att det här ser bra ut.

Allt eftersom du genomgår utbildningen så uppfattar man att "den kan inte vara där" och komplexiteten på något sätt visar sig för dig och det är så mycket svårare men också så mycket roligare än att bara placera ut byggnader och se vad som händer.

LS: Jag känner att efter min kandidatexamen så var jag så säker på vad det var som jag förväntades göra, och nu har jag liksom en bild av att det inte är så enkelt, man kan inte säga att gör så här och så blir allt bra. Mina masterstudier har visat att det finns många sätt som kan leda till något bra men det kan också leda någon annanstans.

> LBS: Om ni skulle titta framåt och tillåta er att spekulera om framtiden, vad tror ni kommer vara den mest angelägna frågan för planerare att arbeta med?

LS: Jag tror att klimatförändringar och miljön kommer vara en stor fråga oberoende vilket sammanhang du arbetar med planering i, det kommer vara en effekt som man måste hantera eller försöka hantera. Det spelar ingen roll om du arbetar med sociala effekter eller om du bygger hus, miljön finns alltid där, och jag tänker att vi måste handla inom ramarna för miljön. Det är också en viktig fråga bland ungdomar, så den kommer växa och bli större allt eftersom som ungdomarna börjar i arbetslivet.

AZ: Jag tänker likadant, men också att medborgarna ändras, det är en ny generation av medborgare som växer upp. Jag tänker att man snart måste välja en väg hur man ska hantera klimatförändringarna. Nu arbetar man mycket med "adaption", vi arbetar med teknik och grön ekonomi, jag tänker att det kanske är mindre stöd för detta bland den nya unga generationen som vill bo nära en lokal matproduktion. Dikotomin stad och land blir en relevant fråga igen.

LS: Istället för globalisering kallas det glokalisering.

AZ: Precis.

MW: Som jag tidigare tog upp om landsbygdsutveckling, hur ska man få befolkningen på landsbygden att inte förlora sin del av landet, av tekniken, av kunskapen. Det är en stor fråga skulle jag säga.

> EHO: Att det blir ett större gap mellan stad och land?

MW: Ja, landsbygdsbefolkningen åldras, de upplever att de åsidosätts. Detta i kombination med att extremhögern har vuxit sig starkare här. Byarna har blivit mindre och städerna större, det är en obalans, det är en väldigt viktig fråga i Tyskland. Vi har inte bara regionala skillnader, mellan vad vi kallar för nya federala stater och gamla. Före detta Östtyskland upplever sig mer eftersatt än vad landsbygdsdelarna av de gamla federala staterna. Men man kan se detta i hela Europa. Om man åker till Frankrike så är det landsbygden väldigt dåligt utvecklat och allting är fokuserat kring Paris. Jag tror att detta är en jättestor konflikt som kommer att komma

om vi inte jobbar med frågan hur vi kan få landsbygdsbefolkningen att känna sig delaktiga.

AZ: Jag utesluter inte att det kan bli ett helt annan utveckling i framtiden, om den nya generationen känner annorlunda för landsbygden. Jag tänker att många delar av både städer och landsbygden är perifera och andra delar är centrala. Det är en ny geografi där vissa delar är starka och andra svaga, och ja, det är en stor planeringsfråga att se till att inga åsidosätts i en väldigt snabb utveckling. Men också, om urbanisering fortgår och vi fortsätter förtäta eller om vi har nått toppen på förtätningen? Det skulle bli ett väldigt annorlunda perspektiv på hur vi ska planera städer.

> LBS: Men du är hoppfull Alva, du sätter din tilltro till den nya generationen. En annan väg är att konflikterna eskalerar och att ni som planerare kommer få omfattande konflikter att hantera. På vilken nivå ska dessa frågor hanteras, kommunal, regional eller nationell nivå?

MW: Jag har just haft en intervju med en tjänsteperson på regionen för min magisteruppsats, och jag kan se att det nationella styrmedel jag studerar är så generellt formulerat att det kan appliceras var som helst i Sverige. Kvinnan jag pratade med ansåg att det behövdes mer regionalt fokus och att den nationella nivån är att adressera frågan fel.

LS: Det är som det här med mellankommunala samarbeten. Det är det som jag skriver min mastersuppsats om. De samarbetar och beslutar tillsammans vad de ska göra i kommunerna. Men det finns ingen möjlighet för medborgarna att göra sin röst hörd. De kan bara påverka den lokala nivån. Så det är ett demokratiskt problem om vi bestämmer oss för att röra oss ifrån den lokala nivån. Om vi fokuserar på regional eller nationell nivå så accepterar vi en mening att medborgarna har mindre inflytande. De kan inte ha direkt inflytande. Det är snarare en starkare representativ demokrati.

AZ: Det handlar också om en maktbalans mellan kommuner, om regionen verkligen vill vara konkurrenskraftig. Om vi går tillbaka till periferin och utsatta grupper, hur kan de ha något att komma med när det handlar om regionens konkurrenskraft. Det är svårt att klara av. För mig är detta kanske ännu viktigare än klimatfrågan, jag är ju intresserad av de sociala frågorna i planeringen. Till exempel, hur ska vi ta oss an ökande ojämlikhet? Vad vi ser är att det är mycket spänningar som till stor del beror på rumslig segregation. Det är också påverkad av dessa samarbeten som verkligen driver igenom saker som inte är förankrat med vissa grupper i samhället. Detta kommer bara att öka om vi inte särskilt tittar på det. Det är mer ihopkopplat med det sätt som vi arbetar och det sätt vi arbetar med politiken, det är verkligen svårt att påverka det vi gör, och det är ett problem.

LS: Vi säger att vi har många komplexa samband idag men det kommer bli mycket mer om tio år. Delvis beroende på klimatförändringarna, och om vi inte gör något åt de sociala frågorna, hantera frågan mellan stad och land kommer bara bli svårare och svårare.

> LBS: Så det du säger är att planeringen kommer bli ännu viktigare? Att ha planerare som kan hantera detta?

AZ: Ja, det sätter mer press på planeringen för jag tror att alla tänker att detta är det sätt som vi kan lösa de här problemen.

LS: Man måste göra avvägningar mellan oräkneliga intressen.

AZ: Ja, vad är planeringens roll? Du pratar om din masteruppsats, min handlar om att förändra välfärdsplaneringen som är på väg att bli utbytt mot andra intressen, andra logiker som t.ex. platsmarknadsföring. Jag tycker verkligen att detta är en stor utmaning, hur man kan försvara en traditionell välfärd, jag vet faktiskt inte hur man ska kunna göra detta, och det är faktiskt huvudfrågan i min uppsats. Det är verkligen svårt.

> LBS: Är ni förberedda för detta genom er utbildning? Skulle ni behöva veta andra saker för att kunna hantera dessa frågor?

MW: Jag tror faktiskt inte man kan vara förberedd för detta. Du måste bli nedkastad i “det kalla vattnet”, och sen försöka se hur du kan hantera situationen. Det är mer som att anpassa oss till problemen. Man kan aldrig vara 100 % förberedd. Jag tror att vi är förberedda så långt som vi kan vara det. Resten är den osäkerhet som alltid finns.

LS: Jag tror att en viktig del av att vara förberedd är att veta hur vi kom till den situation vi har idag. Att veta vilka val som gjordes tidigare för att hamna där vi är idag. Vilka problem försökte vi lösa då, och som gjorde att vi har de lösningar vi har idag. Så vi inte gör en ‘loop’ och går tillbaka ‘vi skulle gärna vilja lösa detta’ och går tillbaka till det vi hade förut. Då går vi en cirkel.

AZ: Jag har alltid tänkt att vi som generalister är förberedda på ett sätt som jag alltid har associerat med att ha ett kritiskt förhållningssätt på utveckling och på beslutsfattande. Alla dessa intressen som du förväntas och har möjlighet att ta ställning till, men som du vill göra utifrån ett kritiskt perspektiv i någon mening. Ibland känns det som att vi tror så mycket på den fysiska planeringen som ett verktyg. Men kanske håller det på att förändras? På vissa sätt tror vi mycket mindre på planering, och på andra sätt tror vi mycket mer på den. Så att bara ha ett kritiskt förhållningssätt i denna förändring är vad som gör att jag känner mig lite mer förberedd emellanåt. Men det är också det som gör att jag känner mig ganska så oförberedd ibland [skratt].

MW: Det är alltid en hel massa frågor som kommer upp. Jag tror att det är viktigt att förstå att småskaliga projekt man gör under studietiden hjälper en här. Ungefär som ‘ok, hur tar jag hand om detta nu då’- ungefär som att tagen på sängen, överrumplad. Det är bra att ha sånt i utbildningen.

AZ: Att pröva sina idéer.

MW: Ja.

LS: Jag tycker det är bra att veta att det finns alumni överallt. Planerare behövs överallt, det finns inte bara ett sätt att arbeta som planerare. Det betyder också att om att vara planerare betydde att arbeta på kommunen och göra detaljplaner och översiktsplaner så kunde vi vara mycket mer förberedda än vi är nu. Då hade vi kunnat gjort många fler planer än vi har. Rita detaljplaner och översiktsplaner, analysera dem och så. Men det är inte den framtid vi förbereds på. Det är bara en del av framtida uppgifter vi kan göra. Det är något vi kan göra. Detta något förändras också. Boverket har dessa nya förslag för hur detaljplaner skulle kunna utformas. Men tänk om vi hade lärt oss att utforma detaljplaner riktigt bra i fem år, och sen när vi tar vår examen så ändras allt. Nu är det mycket större flexibilitet och öppenhet, vi tänker 'kanske, kan jag anpassa den här kunskapen på detta sätt och på så sätt lösa framtida problem. Jag tycker också om det faktum att utbildningen alltid förändras. Min kunskap kan komplettera tidigare kunskaper hos de som var före mig och de som kommer att vara här efter mig. Vi är inte stöpta i samma form! Vi har olika intressen och vi lär oss olika saker. Vi kan komplettera varandra och lära av varandra.

AZ: Ibland känner man att det inte finns ett rätt sätt att göra detta, men ändå så måste det göras. Vi behöver planerare överallt och vi måste förstå att jobbet måste göras. Samtidigt förstå att vi inte kommer göra det på det rätta sättet men vi måste göra det ändå. Att det handlar om att använda den typ av tänkande som man lär sig här.

MW: Det där är något som kommer från studierna. Att kunna ha ett öppet sinne och att i jobbet specialisera sig. Det handlar inte om en lärlingsanställning där det primära är att studera för att få ett jobb.

> EHO: Vilken typ av planerare vill ni jobba som? En kommunal/offentlig planerare, en planerare i den privata sektorn eller för någon intresseorganisation?

MW: Jag skulle väldigt gärna vilja arbeta med offentlig planering. Det finns en myndighet i Bavaria som bara fokuserar på landsbygdsutveckling. Jag skulle vilja arbeta där. Mitt mål är stoppa avbefolkningen av landsbygden, särskilt tätorter med mindre än 5000 invånare.

> EHO: Att hitta sätt att få dem att överleva?

MW: En sak som är väldigt unik med den här myndigheten är att det inte arbetar toppstyrt. Som kommun måste du kontakta dem och säga att du behöver hjälp. Sedan kommer de och utvärderar tillsammans med lokalbefolkningen vad som är möjligt, och hur vi kan utveckla samhället utan att deras karaktär förloras, hur det kan anpassas till en föränderlig framtid.

LS: Jag skulle också vilja börja att arbeta offentligt, men jag tror att det privata har en viktig del i skapandet av framtiden eftersom de kan arbeta

utifrån ekonomiska intressen. Och om de ekonomiska intressena vänder och de börjar driva på en utveckling som är miljövänlig, så tror jag att det finns mycket styrka där och möjligheter tillsammans med den privata sektorn. De kan upprätthålla och driva på utvecklingen, de har många kompetenser där många arbetar med hela världen som sin arbetsplats. De kan använda sig av erfarenheter från olika projekt och sätta dem samman. Sådana kompetenser är svåra att få som kommunal planerare. De kan bidra med att bibringa kunskap utifrån till den specifika kommunen, och på det sättet hjälpa och utveckla planeringen.

AZ: Jag skulle vilja arbeta i en mindre kommun, med landsbygdsfrågor och industriområden eller miljonprogramsområden. Det skulle vara mitt största intresse, för det verkar nu som att det är ofrånkomligt att dessa små ställen måste ändras och bli mer konkurrenskraftiga. Det är sättet som vi tar oss an klimatfrågorna, att vi måste göra saker som både är ekonomiskt och ekologiskt hållbara. Personligen tror jag inte på den utvecklingen, så jag skulle vilja arbeta i en mindre kommun och se om jag kunde göra något annorlunda. För mig är planering en av få krafter som kan motverka en sådan utveckling jag inte tror på, så det skulle vara en chans för mig att prova på. Men jag skulle också vilja fortsätta med forskning och doktorandstudier i framtiden. Men jag tror att det är rätt viktigt att testa mina idéer i verkligheten, och sen gå tillbaka om de inte är intresserade...

LS: Planering behöver idealistiska personer! Jag tror vi behöver det. Man kan vara idealistisk när man är ung, när man inte har mött den grymma verkligheten och förstått att det inte fungerar. När man är idealistisk så kan man utveckla många idéer och man kan faktiskt bidra till en förändring.

AZ: Ja, att vara idealistisk handlar också om att inte bara se utvecklingen, såsom den tar sig uttryck just nu, som den enda. Att se alternativ, eller en planering som mer efterliknar en från förr eller en ny sorts planering. Jag skulle vilja testa om det går att arbeta utifrån andra intressen än de som styr nu. Om det inte går, så återvänder jag till forskningen. [skratt]

> EHO: Men det är ju inte att dra sig tillbaka. Att forska är ett annat sätt att arbeta. Ett annat sätt att påverka.

AZ: Ja, men det vore fint att testa båda. Att arbeta med olika saker innan du återgår till forskning, så kanske du har lite nya perspektiv med dig. Jag tror verkligen på forskning och att det är en aktiv del av planeringen. ●◂

Bild
Master- och magisterstudenter på Campus Gräsvik hoppar ut från utbildningen och in i framtiden. Examenshögtiden 5 juni 2019.